Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריערען
אונד דער פרענומעראציאנס-פרייס
בעגיננט מיט דעם עמפפאנגע דעס
ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
אלט-גאססע נו' 1,
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראַ-
ציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע.

ייזעס בלאטט ערשיינט
דרייאמאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג.

אונד קאסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 " "
פיערטעליאהריג 2 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.

פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פיערטעליאהריג 2 " " 75 " "

יידישע פעסטער צייטונג

Nr. 109, נייגטער יאהרגאנג
פעסט, פרייטאג ז תשרי ה ת'ר'ל'ח'.
Pest, den 14 September 1877.

דער קריעג.

„דיא שלאכט בייא פלעוונא דויערט נאָך
אימער פאָרט, אונד איהר ענדע איזט נאָך נאָ־
ניכט אבצוזעהען. פלעוונא ווירד פאָן דרייא גראָ-
סען פיינדליכען רעגימענטערן אנגעגריפפען, אינ-
דעססען איזט אָסמאן פאשא נאָך ניכט איינגע-
שלאָססען אונד ניכט אומרינגט, זיין ריקצוג איזט
נאָך אימער געזיכערט.“ —

זאָ לויטעט דיא מעלדונג איינער געסטערן
אבענד היער איינגעטראָפפענען קאָנסטאנטינאָפּלער
דעפעשע; איינע פעטערסבורגער דעפעשע פאָם
12-טען סעפטעמבער בראכטע ווידער פאָלגענדע
מעלדונג: „דאס ציעל דער רוסיש-רומענישען
ארמעע בייא פלעוונא איזט, דיא טירקען אים
פלעוונא צו אומרינגען אונד איינצושליעסען אונד
איהנען אויף דיעזע וויזע דען ריקצוג אבצושניי-
דען. דיא טירקען אין פלעוונא האבען בערייטס
מעהרערע קרעפטיגע אנגריפפע אויף דיא רוסען
אונד רומענען געמאכט, דיא אבער צוריקגעוויע-
זען ווארדען. דיא רוסען אונד רומענען צעהלען
80000 מאנן אונד 356 קאנאָנען, אָסמאן בעזיטצט
בלאָס 60000 מאנן מיט 220 קאנאָנען. דען ערסטען
שטורם-אנגריף ווערדען דיא רומענען אונטער-
נעהמען.“ —

נון, דיא רומענען האבען בערייטס דען ערס-
טען שטורם געגען פלעוונא אונטערנאָממען, זינד
אבער שאָן טיכטיג צוריקגעשלאגען וואָרדען. אין
קאָנסטאנטינאָפּעל רעכנעט מאן גאנץ זיכער דא-
רויף, דאס עס נאָך דעם סולייטאן פאשא רעכט-
צייטיג געלינגען ווערדע, דער ארמעע אָסמאן פא-
שאס צו הילפע צו קאָממען. אים שיפקא-פאססע
בעזיטצען נאָך דיא טירקען אללע איהרע איינגע-
נאָממענען בעפעסטיגטען שטעללונגען. איינע אב-
טהיילונג דער ארמעע סולייטאנס שטעהט בערייטס
בייא גאבראָוויא, וואָ זיא איינען קאמפף מיט דען
רוסען צו בעשטעהען האטטע. דיעזער קאמפף
ענדעטע אבער מיט דעם ריקצוגע דער רוסען
אונד מיט דער צערשטאָרונג דער דאָרטיגען רוסי-
שען בעפעסטיגונגען. דיא שטראססע פאָן טראָינא
נאָך גאבראָוויא איזט אים בעזיטצע דער טירקען —
אונד זאָמיט ווערדען דיא רוסען אים שיפקא-פאס
פאָן דער ארמעע סולייטאנס אומרינגט אונד איינ-
געשלאָססען; דאס באָמבארדירען דער טירקען
געגען דיא רוסישען בעפעסטיגונגען אים שיפקא-
פאס דויערט נאָך אימער פאָרט.

אויך מעהעמעד אלי פאשא ארבייטעט פאָרט-
וועהרענד דאראן, אים פאָם אָסטען אים דען
רוסען בייא פאָראדין אין דען ריקען צו קאָממען;
דאמיט דיעזע געצייאונגען זיין זאָללען, איינען
טהייל איהרער דאָרטיגען קרעפטע פאָן אָסמאן
פאשא אבצולענקען אונד געגען מעהעמעד אלי
פאשא צו ווענדען. מעהעמעד אלי שטעהט שאָן
פאָר בעלא, וואָ איינע גראָסע שלאכט ערוואַרטעט
ווירד. דאס באָמבארדירען דער רוסען פאָן גיאור-
גיעוואָ נאָך רוסטשוק האט בערייטס אויפגעהאָרט;
דאגעגען אבער האט דאס באָמבארדירען צווישען
קאלאפאט אונד ווידין ווידער בעגאָננען. איין
אָסטליך פאָן ווידין (בייא ראהאָווא) האט איין
ארטיללעריע-קאמפף צווישען דען טירקען אונד
רומענען שטאטטגעפונדען, דער נון מיט דעם
ריקצוגע דער רומענען ענדעטע.

איינע קאָנסטאנטינאָפּלער דעפעשע פאָם 13.
סעפטעמבער מעלדעט: סולייטאן פאשא האט דען
בעפעהל ערהאלטען, אללע מאָגליכען אנשטרענ-
גונגען צו מאכען, אום דער ארמעע אָסמאן פא-
שאס נאָך רעכטצייטיג העלפען צו קאָננען. אים
טירקישען קריעגס-מיניסטעריאום רעכנעט מאן
מיט זיכערהייט דאראויף, דאס זיך אָסמאן פאשא
זאָ לאנגע אין פלעוונא האלטען ווערדע, ביז דיא
רוסען דורך דען געגען איהרען ריקען הערנאנגא-
הענדען מעהעמעד אלי פאשא געצוואונגען זיין
ווערדען, פאָן דעם קאמפפע געגען פלעוונא אב-
צולאססען.

וואס מאן ווינשט, דאס גלייבט מאן געוועהנ-
ליך. וויר מאָכטען עס זיכער ווינשען, דאס דיא
ארמעען מעהעמעדס פאָם אָסטען אונד דיא אר-
מעען סולייטאנס פאָם זידען רעכטצייטיג פאָר
פלעוונא איינטרעפפען זאָללטען; אבער וויר קאָנ-
נען עס דאָך ניכט זאָ זיכער גלויבען, דאס דיעס
זאָ לייכט געשעהען ווירד. זאָוואָהל פאָן בעלא אלס
אויך פאָן טראָינא זינד געגען דרייצעהן מיילען נאָך
פלעוונא. נאָך איזט מעהעמעד אלי ניכט אין בעלא
אונד נאָך קאנן סולייטאן מיט זיינער גאנצען אר-
מעע ניכט אין גאבראָוויא זיין, זאָ לאנגע נאָך דיא
רוסען הינטער איהם אים שיפקא-פאס זינד. אונד
ווענן אויך שאָן מעהעמעד אין בעלא אונד סולייטאן
אין גאבראָוויא וועהרען, זאָ העטטע נאָך ערסטערער
געגען דיא רוסען אין גאָרני-שטודען אונד טרעסטע-
ניק, אונד לעטצטערער געגען סעלווי אונד לאָ-
וואַן צו קעמפפען, ביז ביידע פאָר פלעוונא איינ-
טרעפפען קאָננטען.

געסטערן אבענד זינד היער נאָך צוויא
דעפעשען איינגעטראָפפען: איינע אויס קאָנסטאנ-
טינאָפּעל מיט דער מעלדונג, דאס אָסמאן פאשא
פאָן ז א פ י א איין הילפע בעקאָממט, זאָ דאס
דיא געפאהר פיר פלעוונא גאנץ בעזייטיגט איזט —
אונד איינע אויס בוקארעסט מיט דער נאכריכט,
דאס עס דער פעראייניגטען רוסיש-רומענישען אר-
מעע בערייטס געלונגען איזט, דאס דאָרף גריוויצא
(1½ מיילען אָסטליך פאָן פלעוונא) צו ערשטיר-
מען. — גריוויצא וואר דיא אם שטערקסטען בע-
פעסטיגטע שטעללונג אָסמאן פאשאס בייא פלעוו-
נא. דער פערלוסט דער רומענען אין דיעזעם
קאמפפע בעטראָגט זעכס ביז זיעבען
טויזענד מאנן.

איינע פעטערסבורגער דעפעשע פאָם 13-טען
סעפטעמבער מעלדעט: אם 11-טען סעפטעמבער
ווארדע פלעוונא פאָר טאגעס-אנבריך ביז 3 איהר
נאכמיטטאגס בעשאָססען, דאראויף ווארדע דער
אללגעמיינע שטורם אויף פלעוונא אונטערנאָממען.
געגען אבענד ווארען דרייא טירקישע בעפעסטי-
גונגען גענאָממען, דארונטער דיא גראָסע טירקישע
בעפעסטיגונג בייא גריוויצא. דאבייא ווארדען צוויא
רוסישע גענעראלע געטאָדטעט אונד איינער פער-
וואונדעט. בייא דער ערשטירמונג דער גריוויצאער
בעפעסטיגונג ווארדען 2 טירקישע פאהנען אונד 5
קאנאָנען עראָבערט. — אם 12-טען סעפטעמבער
האט אויף דער גאנצען אָסטליכען שטרעקע פאָר
פלעוונא דאס העפטיגע באָמבארדירען ווידער
בעגאָננען. דיא רוסען בעהויפטען איהרע איינגע-
נאָממענען שטעללונגען. דיא פערלוסטע דער רו-
סען אם 11-טען סעפטעמבער אללײן בעטראָגען
פינפטויזענד פערוואונדעטע. דיא צאהל
דער פיעלען טאָדטען איזט נאָך אונבעקאננט.

הייטע פריה איזט היער פאָלגענדע דעפעשע
איינגעטראָפפען:
בוקארעסט 13-טען סעפטעמבער. דיא
איינענטליכע גראָסע שלאכט בייא פלעוונא
האט געסטערן בעגאָננען אונד וויטהעט נאָך אימ-
מער פאָרט. דיא פערלוסטע דער רומענען זינד
אונגעהייער גראָס, מאן שפריכט פאָן 20000 טאָדטען
אונד פערוואונדעטען; דאָך פרייט זיך דיא פער-
איינגטע רוסיש-רומענישע ארמעע דאריבער, דאס
עס איהר געלונגען איזט, דען שטארק-בעפעסטיג-
טען אָרט גריוויצא פאָר פלעוונא צו ער-
שטירמען, אונד ווענן אָסמאן פאשא הינטער גרי-
וויצא קיינע שטארקען פערשאנצונגען האט, זאָ
ווירד דיא איינגאהמע פאָן פלעוונא ניכט לאנגע
אויף זיך ווארטען לאססען. בייא פלעוונא זינד נור
דרייא פאֶללע מאָגליך: 1) ענטוועדער בעקאָממט
אָסמאן פאשא הילפע, אונד פלעוונא בלייבט פיר
דיא טירקען גערעטטעט, 2) אָדער עס געלינגט
דעם אָסמאן פאשא זיך אונטער וועניגען פערלוס-
טען נאָך זאָפיא אָדער ווראצא צוריקצוציעהען —
3) אָדער ענדליך ווירד אָסמאן פאשא אין פלעוונא
פאָן דען רוסען אונד רומענען זאָ אומרינגט אונד
ערדריקט, דאס ער זיך זאממט זיינער גאנצען אר-
מעע ערגעבען מוס.

דיא טירקייא טהוט נון דאס איהריגע, זיא
קעמפפט פיר איהרען בעשטאנד זאָ טאפפער אונד
זאָ העלדענמיטהיג, וויא דיעס דיא וועלט-געשיכ-
טע זעלטען אייפצוווייזען האט; אבער זיא איזט
ליידער פאָן אללער וועלט פערלאססען אונד פאָן
אללען זייטען אנגעגריפפען. קוים בעקעמפפט זיא
דען פיינד אויף דער איינען זייטע, אלס שאָן אויף
דער אנדערען זייטע ווידער איין נייער פיינד אויפ-
טויכט. יעטצט ווירד זיא נון ווידער איינע ארמעע
געגען סערביען, אונד דאנן ווידער איינע ארמעע
געגען דאס פיינדליכע גריעכענלאנד צו ענטזענדען
האבען. — וואָהער זיא דאָך נור דיעזע פיעלען
ארמעען הערנעממט? — דער אבמארש דער סער-
בישען ארמעע נאָך אלעקסינאַץ (אן דער
טירקיש-סערבישען גרענצע) איזט שאָן געסטערן
ערפאָלגט! —

עס איזט דאהער קיין וואונדער, דאס דיא
טירקישע פעסטונג ניקסיטש נאָך איינער לאנגען
אונד טאפפערן פערטהיידיגונג זיך דען מאָנטענע-
גרינערן ערגעבען מוסטע. דער הייפט-העלד, סו-
לייטאן פאשא, וועלכער דיא מאָנטענעגרינער זאָ
טיכטיג געשלאגען האט, מוסטע זיך געגען דיא
רוסען ווענדען, אונד זאָ קאָננטען דיא מאָנטענע-
גרינער פאָן דרייא זייטען דען אנגריף אויף ניק-
סיטש אונטערנעהמען אונד דיא פעסטונג צו פאללע
בריגגען. אינדעססען דורפטע זיך דיא טירקישע
בעזאטצונג דער פעסטונג ניקסיטש זאממט וואפ-
פען אונד לעבענס-מיטטעלן נאָך גאצקאָ צוריק-
ציעהען. — יעטצט טעלעגראפירען דיא מאָנטע-
נעגרינער פאָרטוועהרענד פאָן איהרען נייען זיעגען
געגען דיא טירקען!

אלס מידהאט פאשא דען פאלל פאָן ניקסיטש
פערנאָממען האטטע, דא ריעף ער זייפצענד:
„וואס ניטצט דער גוטען טירקייא דער העלדענ-
מוטה, ווענן זיך ליידער אללע קאטהאָלישען מעכ-
טע אין איירָאפא געגען דען בעשטאנד דער איי-
נען מאָהאממעדאנישען מאכט פערשוואָרען הא-
בען! דאס קאטהאָלישע איירָאפא וויל דען בע-
שטאנד איינער ניכט-קאטהאָלישען מאכט ניכט
מעהר דולדען — אונד זאָ מוס אונס נון נור גאָטט
העלפען!“ —

מער-ראבבינער ערסט רעכט אויס. דיא פראָממע רבקה שטיפטעטע נעגען דענזעלבען איינען גע-וואלטיגען אויפשטאנד. אלס דער מאנן טאגס דא-ראויף אויף דער שטראסע ערשיען, וואורדע ער פאָן איינער צאהלרייכען מענשען-מענגע איבערפאל-לען, דיא איהם אם העללען טאגע אונד אויף אָפ-פענעם פלאטצע מיט איינער געוואלטיגען שעערע דען בארט אבשניטט, דא איין „ראבבינער אָהנע בארט" אין רוסלאנד מיט זיינען רעפאָרמען ניכט געפעהרליך ווערדען קאנן. דאָך דער רעפאָרם-ראבבינער איילטע צור פאָליציי. דיא דענן אויך דיא רעדעלס-פיהרער, אונטער דענען נאטירליך אויך דיא פראָממע רבקה זיך בעפאנד, זאָפאָרט איינציהען ליעס. ביים אונטערזיכונגס-ריכטער צייגטע דער רעפאָרם-ראבבינער דיא ניט-אבטען דער ראבינגען צו ווילנא אונד בערדיטשאָף פאָר, דיא יא זעלבסט איינגעשטאנדען, דאס נעגען דיא „שטירל", דיא דאָך וועהרענד איהרעם אייפענט-האלטעס אים וואססער שיפפען האבען, אין איים-דריקליכעס פערבאָט ניכט פאָרהאנדען. דיעס ער-שווערטע נאטירליך דיא לאגע דער איינגעשפערר-טען יודען, דיא דא ניכטס וואוסטען, וואס זיא צו איהרער פערטהיידיגונג פאָרברינגען קאָננטען. דא מעלדעטע זיך יעדאָך דיא פראָממע ר ב ק ה צום וואָרט, דיא איהרע פ ע ר ט ה י י ד י-ג ו נ ג אין פאָלגענדער, רעכט גייסטרייכער וועיזע פיהרטע: „העררר ריכטער! זיא וויססען יא, דאס ביי אונס יודען וועהרענד דער „ניין טאגע" וועגען דער טרייער איבער דיא צערשטא-רונג דער היילינגען שטאדט דער גענוס פאָן פלייש פערבאָטען איזט. איין „קל" יעדאָך, איין לייכטער מענש אין דער רעליגיאָן נעמליך, איילטע אבער צום ראבבינער אונד ערזוכטע איהן שפאָטטיש, דאס ער איהם דאָך ערלייבע, פלייש פאָן „שווארצען היהנערן" צו עססען, נאבדעם יא דאס שווארצע אָהנעהין אין „צייכען דער טרייער" זייא. דער קלוגע ראבבינער אנטוואָרטעטע איהם היעראויף: „גוט! איך ערלייבע איהנען, וועהרענד דער „ניין טאגע" פלייש פאָן „שווארצען היהנערן" צו גענים-סען, דאָך נור וועננ דיעזע דאס „טרייער-צייכען" נאָך אן זיך האבען; מיט אנדערען וואָרטען: וועננ זיא דיא היהנער מיטזאממט דען „שווארצען פע-דערן" עססען וואָללען, דא זיא, וועננ איינמאל גערופפט, דאס טרייער-צייכען פערליערען!" — עס איזט זעלבסט-פערשטענדליך, דאס יענער לייכטע יונגע מאנן זיך בעשעמט אוים דעם הייזע דעם קלוגען ראבבינערס אין אללער איילע צוריק-צאָג. נון, פערהאלט עס זיך גענוי זאָ אויך מיט דען שטירל-פישען. דיא תורה פערביעטעט דען גענוס פאָן פישען, דיא קיינע שופפען האבען. נון בעהויפטעט אבער דער רעפאָרם-ראבבינער, דאס דיא שטירל אים וואססער וואָהל שופפען בעזיט-צען, דיא ערסט אויסערהאלב דעם וואססערס שווינדען. מאָגע זיך אלזאָ דער העררר ראבבינער אינם וואססער שטירצען אונד דאָרט דיא „בע-שופפטען שטירל" עססען; היער אויף דעם טראָ-קענען זינד זעלבע פערבאָטען, דא זיא מעהר קיינע שופפען האבען!" — דאס געריכט שפראך אללע פעהאפטעטען פרייא. דער „ראבבינער אָהנע בארט" פערליעס אין אללער איילע רוסלאנד אונד איילטע נאָך דייטשלאנד, וואָ איהם זיינע „בארט-לאָזיגקייט" ניכט שאדען דירפטע. (בעקאננטליך האט זיינערצייט דער אראדער ראבבינער אהרן כאָרין איינע „שטירל-רעוואָלוציאָן" אין אונגארן הערפאָרגערופען. דאמאלס האבען זיך אבער דער חתם סופר אונד ר' משה מינץ ז"צל ענטשיעדען ג ע ג ע ן דען גענוס דער שטירל אויסגע-שפראָכען.)

* (ט ר י נ ק - ש פ ר ו ך א ו י ף ט ר י נ ק-ש פ ר ו ך.) בעקאננטליך האט דער רוסישע קאיזער אם 18-טען אויגוסט אים הויפט-קוואַרטיער דען געבורטס-טאג אונזערעס קאָניגס געפייערט אונד אויף זיין וואָהל אויך איינען טרינק-שפרוך געהאלטען, נון וואר אם 11-טען סעפטעמבער דער געבורטס-טאג דעם רוסישען קאיזערס, אונד אונזער קאָניג היעלט ביי דער האָף-טאפעל אין קאשויא פאָלגענדען טרינק-שפרוך: „איך טרינקע אויף דאס וואָהל מיינעס טהייערען פריינדעס אונד פערביני-דעטען, זיינער מאיעסטעט דעם קאיזערס אלעקסאנדער פאָן רוסלאנד, דעססען נאמענס-פעסט וויר הייטע פייערן!"

געשעפטסבעריכט

פעסטער פרייזע.

געטריידע-געשעפט. פאָן ווייצען וואר געס-טערן פיעל צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר גוט, פערקויפט וואורדען 25000 מעטצען.

ווייצען טהייס 200 מעטר-צטר 79,5 קילאָ 12'70 גולד. — 300 מעטר.-צטר 79,4 קילאָ 12,40 גולד. 200 מעטר.-צטר 79'5 קילאָ 12'40 גול. 800 מעטר.-צטר 80' קילאָ 12'45 גולד. 300 מעטר-צטר 78,5 קילאָ 12,20 גול

קאָרן 7,80—7,75 גולדען.

גערסטע 6,70—7,30—8 גולד.

ווייצען פער סעפטעמבער - אָקטאָבער 11,15—11,20 גולדען.—

קוקורוץ פער מאי 7,20—7'30 גול.

האפער פער סעפטעמבער - אָקטאָבער 6,57 — 6,64 גולד.

רעפס (קאָהל) פער סעפטעמבער 18⅛ — 18⅛ גולד.

וויענער שלאכט-פיעהמארקט. דער אויפ-טריעב אויף דעם וויענער שלאכט-פיעהמארקטע אם 10-טען ד. מ. בעטרוג 5624 שטיק, דאפאָן וואַרען: 1796 אונגארישע, 3584 פּאָלנישע אונד 244 דייטשע. — דיא פרייזע שטעל-טען זיך פער 100 ק"ג אונגארישע מאסט-אָכסען 53 — 6 גול. — פּאָלנישע 53 — 59 גולד. דייטשע 54—59 גולדען.—

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר רייז.

אנציינגען.

קאָנקורז.

אין דער אויטאָנאָמען יידיש-אָרטהאָדאָקסען קולטוס-געמיינדע צו טיסא-בורא איזט דיא שטעל-לע איינעס שוחט ובודק, דער צוגלייך איין טיכ-טיגער בעל תפלה איזט אונד אין דען העברע-אישען, דייטשען אונד אונגארישען לעהר-געגענ-שטענדען גרינדליך אונטעררריכטען קאנן, צו בעזעטצען. מאָנאטס-געהאלט 32 גולדען נעבסט שחיטה אונד פרייער וואָהנונג. רעפלעקטירענדע, מיט קבלות פאָן אָרטהאָדאָקסען ראבבינען אונד גוטען צייגניססען איבער איהרען לעבענס-וואנדעל פערזעהען, מאָגען ביז ר"ח חשון הי"בעל צו איי-נעם פראָבע-פאָרטראגע ערשיינען. נור דער אקצעפטירטע ערהאלט איינע פערגיטונג דער רייזע-שפעזען.

ד א ו ו י ד ג ר י נ פ ע ל ד

איזר. פאָרשטעהער אין ט.-בורא ביי טיסא-ראָפּף.

שטעללן-געזוך.

איין יונגער מאנן, דער זייט 3 יאהרען מיט גוטעם ערפאָלגע אלס הויז-לעהרער טהעטיג איזט אונד אין דען 4 עלעמענטאר-קלאססען, וויא אויך אים העברעאישען גרינדליך אונטעררריכטען קאנן, ווינשט אין דיעזער אייגענשאפט איינע שטעללע אין איינעם אָרדענטליכען הויזע. עמפפעהלענדע צייגניססע שטעהען צור פערפיגונג.

רעפלעקטירענדע מאָגען זיך ביננען אכט טאגען ווענדען אונטער דער אדרעססע:

N. N.

in Simonytornya, (Tolna m.)

שטעללען-געזוך.

געפערטיגטער עמפפיעהלט זיך דען עהר-זאמען געמיינדען, דיא זאָפאָרט איינען זעהר גוטען בעל תפלה, איינען איסנעציכנעטען אונד זעלטזאמען קורא אונד איינען שוחט מיטחה בע-נאָטהיגען. דערזעלבע איזט מיט גוטען קבלות נעבסט התרות איבער ח"י טרפות פערזעהען.

ש ל מ ה ר י י ב ע נ ב א ך

אין קיש הערעש (באטשער קאָמיטאט.)

קול אומר קרא.

אין בחור, דער פערטיגקייט בעזיצט, צו אונ-טערריכטען גמרא תוס' וראשונים תנ"ך עם פירוש רש"י ז"ל, וויא אויך אין שרייבען אונד לעזען יידיש דייטש אונד אונגאריש, ווינשט דיא אייפנאהמע אין אין פראָממעס יידישעס הויז. — אדרעססע:

מאַרטין גליק אין האטוואַנד (פער סיקסוי.)

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע	קוואליטעט פער העקטאל.	פער 100 קילאָגר.
ווייצען [illegible] באנאטער	—	—.——.—
[illegible]	—	— —— —
[illegible]	76	10.75—10.85
[illegible]	77	10.95—11.10
[illegible]	78	11.20—11.35
[illegible]	79	11.45—11.60
[illegible]	80	11.65—11.75
[illegible]	74	—.——.—
[illegible]	75	— ——.—
[illegible]	76	11.30—11.46
[illegible]	77	11.50—11.70
[illegible]	78	11.85—11.90
[illegible]	79	12.05—12.10
[illegible]	80	12.16—12.20
[illegible]	74	—.——.—
[illegible]	75	————.—
[illegible]	76	10.70—10.85
[illegible]	77	10.95—11.05
[illegible]	78	11.20—11.30
[illegible]	79	11.40—11.50
[illegible]	80	11.60—11.65
[illegible]	74	—.——.—
[illegible]	75	—.——.—
[illegible]	76	11.20—11.30
[illegible]	77	11.40—11.60
[illegible]	78	11.75—11.85
[illegible]	79	11.95—12 —

פריכטע	קוואליטעט פער העקטאל.	פער 100 קילאָגר.
קאָרן	72	7.90—7.70
גערסטע מאלץ	62	8.60—7.70
גערסטע פוטטער	62	7.50—6.75
האפער	41	6.65—6.45
קוקורוץ באנאטער		7.05—7 —
[illegible]	73	7.——6.95
הירזע		—.——.—

	פער 100 קילאָגר.
ווייצען פער סעפטעמבער	11.15
	—.—
קאָרן פריהיאהר	11 20
קוקורוץ	7 20
נערסטע	—.—
האפער סעפטעמבער	7.07—
	—.—
רעפס	18.25

באַללען-מעהל

נומער	פער 100 קילאָגר.
0	24 —
1	23 20
2	22 60
3	21 80
4	21 —
5	20 25
6	19 30
7	17 20
8	15 25
8½	12 —
שפיריטוס: [illegible]	33.—
[illegible]	31.—

קורז-טאבעללע פאָם 11. סעפטעמבער

געלד-קורזע

	פר. סל.
זילבער-אגיא	104 —
דוקאטען	5 63
[illegible] 8 גולדען [illegible]	
שטיק (20 פראנקען)	9 52
[illegible]	9 52
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	58 40
20 מארקשטיקע	11 67
פאפיער רובעל	1 23

לאָזע.

	פר. סל.
1839-ער ראטשילד-לאָזע גאנצע	320 —
דעטטאָ [illegible]	320 —
1854-ער 4 פראצענטיגע [illegible]	108 25
1860-ער גאנצע	111 75
דעטטאָ [illegible]	119 25
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	133 50
דעטטאָ " 50 "	133 —
[illegible]	25 —
[illegible]	12 75
[illegible]	164 75
[illegible] צו 40 גולדען	29 25
[illegible]	93 —
[illegible]	17 —
[illegible] צו 10 גולדען	12 75
[illegible] " 20 "	11 50
[illegible] " 40 "	28 75
[illegible] " 40 "	23 —
[illegible] " 10 "	13 50
[illegible] " 40 "	38 50
[illegible] צו 20 גולדען	14 75
[illegible] " 40 "	35 50
[illegible] " 20 "	19 50
[illegible] " 100 "	120 —
דעטטאָ " 50 "	60 —
[illegible] " 20 "	22 —
[illegible] " 20 "	28 —
אונגארישע [illegible] צו 100 גולד.	77 50
דעטטאָ צו 50 גולדען	77 —
[illegible]	92 50

ווערטה-פאפיערע.

	פר. סל.
אונגארישע גרונדענטלאסטונגס[illegible]	76 —
טעמעשוואר באנאטער	75 —
[illegible]	73 80
[illegible]	84 80
[illegible]	82 50
אונגארישע [illegible]	98 25
[illegible]	75 50
[illegible] צו 5 [illegible]	91 —
[illegible] צו 5 [illegible]	79 50
[illegible] צו 5 [illegible]	— —
[illegible] צו 6 [illegible]	— —
[illegible]	89 —

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS

Budapest, 1877. Druck v. M. Burian, Marokkanerhof.

געמיינהייט, דיא זעלבסט פיר רוסלאנד צו גראָס איזט! אונד דאָך ליעגט עס אויף דער האנד, דאס מאן דיא 30-טע אַרמעע, אין וועלכער זיך עבען זאָ צאהלרייכע יודען בעפאנדען, דעם העפטיגסטען פייער אויסזעטצטע, אום זאָ צו זאגען בלאָס אלס „קאנאָנען-פוטטער" צו דיענען. דאס הייסט: עס וואורדען דיעזע דעם ערסטען פייער דער טירקישען קאנאָנען הינגעאָפפערט, אים דען נאכקאָממענדען רעגימענטערן דאס פאָרדרינגען מאָגליך צו מאכען! אונד ענדליך קאָממט דער רוסישע קאיזער אונד מאכט איינינע פאָן דען איבריג-געבליעבענע, שווער-פערוואונדעטען 15 יידישען סאלדאטען דאמיט גליקליך, דאס ער דענזעלבען איינע „טאפפערקייטס-מעדאליע" אלס „אויסצייכנונג" אָדער בעססער אלס „בעוויז זיינער גנאדע" אייגענהענדיג ערטהיילט. איין שאָנעס גליק דאס! נון קאָננען דיא אָרמען מענשען מיט דיעזען „טאפפערקייטס - מעדאליען" אין אללער וועלט שנאָררען געהען.

* (פאָם אלטען „ונתנה תוקף.") עס איזט זעלבסט-פערשטענדליך, דאס אין דער הויפטשטאדט וועהרענד דער „ימים הקדושים" צאהלרייכע „פריוואט-מנינים" אבגעהאלטען ווערדען מיססען, דא דיא היער בעשטעהענדען סינאַגאָגען פיעללייכט ניכט איינמאל דיא העלפטע דער הויפטשטעדטישען יידישען בעפאָלקערונג פאססען קאָננען. אויך דער הויז-אייגענטהימער פריעדמאנן אין דער גראָסען קראָנען-גאססע פעראנשטאלטעטע אין זיינער וואָהנונג איין דעראַרטיגעס פריוואט-מנין, אין וועלכעם איין היעזיגער שוהל, נאמענס קיעהנער, אלס בעל תפלה פונגירען זאָללטע. אם ערב ראש השנה אבענדס בעטעטע הערר קיעהנער מיט פיעלער אנדאכט. אין דעם אייגענבליקע יעדאָך, אלס דערזעלבע דאס געבעט בעענדעטע אונד פאָם „עמוד" וועגגעהען וואָללטע, שטירצטע ער פלאָטצליך צוזאממען אונד שטארב זאָפאָרט אן הירן-שלאג. דער אָרמע מאנן! בעפאָר ער זיין הויז פערליעס, אים צו „מנין" צו געהען, דא וואורדע איהם פאָן זיינען אנגעהאָריגען געוויינשט: דאס ער זיך „אללעס גוטע" איינבעטען מאָגע! פריילייך זאגט דער ווייזע קאָניג שלמה דיא וואָרטע: טוב יום המות, מיום הולדו, דער טאג דעם טאָדעס איזט בעססער אלס דער טאג דער געבורט! אללויין פיר דיא הינטערלאססענע אָרמע פאמיליע איזט דער טאָדעס-טאג איהרעס ערנעהרערס געוויס איין אונגליקס-טאג. דיא פערצווייפעלטע פרויא האטטע בייא דער נאכריכט פאָם פלאָטצליכען הינשיידען איהרעס מאננעס געריפען: „אך, עס ריהרט דיעס נאך פאָם אלטען ונתנה תוקף הער!" — איבריגענס האט דיעזער אונגעוואָהנליכע טאָדעס-פאלל ניכט פערפעהלט, אין אללען היעזיגען יידישען קרייזען איינען ערשיטטערנדען איינדרוק צו מאכען.

* (איין וועכסעל-הויז-אינהאבער, דער אויך איינען „ווייבער-וועכסעל" בעטרייבט.) אויס פעטערסבורג ווירד פאָלגענדעס בעריכטעט: נאך דער שטאדט פולטאווא קאם פאָר וועניגען מאָנאטען איין יידישער געשעפטסמאנן פאָן פאָרנעהמעם אייסערען, דער עטווא אים אלטער פאָן 28—30 יאהרען שטאנד. ער עטאבלירטע זיך דאָרט איין גראָסעס וועכסעל-הויז אונטער דער פירמא „ראפאעל שייעוויטש". דער מאנן מאכטע דורך זיינען גראָסען אויפוואנד פיעל אויפזעהען אים גאנצען אָרטע. דאס אינטערעססע פיר דיעזען פרעמדען הערן וואוכס אבער טעגליך מעהר, אלס מאן ערפוהר, דאס דערזעלבע נאך לעדיג זייא אונד דאהער ניכט אבגענייגט וועהרע, איינע פאססענדע „פארטיע" אבצושליעססען. דיא „שדכנים", דערען עס אין רוסלאנד נאך מעהר אלס אין אללען אנדערען אייראָפעאישען שטאאטען גיבט, בעאיילטען זיך נאטירליך, דיא זאכע מיט פיעלעם אייפער אין דיא האנד צו נעהמען. עס האט נאטירליך היעבייא ניכט אן מיטטערן געפעהלט, דיא קיינען טיעפערען וואונש האטטען, אלס דיעזען רייכען מאנן צום שוויעגערזאָהנע צו ערהאלטען. דאָך דער פרעמדע וואר ניכט לייכט צו געווינגען, דא ער דאראויף געוויכט לעגטע, דאס זיינע בראוט נאך זעהר יונג אונד איבערדיעס איינע פאָרציגליכע שאָנהייט זייא. ענדליך טראף זיך אויך איינע זאָלכע, דיא איבערדיעס נאך דען פאָרציג האטטע, איבער איינע מיטגיפט (נדן) פאָן 10000 זילבער-רובעלן צו פערפיגען. דער פאטער דעס יונגען מעדכענס, ר' יששכר זילבערבערג, איין רעכט פראקטישער מאנן, האטטע נאטירליך קיינען גרינגערע, זיינע טאָכטער מיט דעם פיעלען געלדע איינעם בליט-פרעמדען מענשען אויסצוליעפערן, בעפאָר ער איבער דעססען פערהעלטניססע נעהערעס ערפאהרען האט. דער פרעמדע פאנד דיעזען וואונש זיינעס קינפטיגען שוויעגערפאטערס אלס פאָללקאָממען בערעכטיגט. ער צאָגערטע דען אויך ניכט, דעמזעלבען אללע געשעפטסביכער אונד אויך אנדערע שריפט-שטיקע אונד צייגניססע פאָרצוצייגען. אללעס בעפאנד זיך אין מאָגליכסט גראָססטער אָרדנונג. דער פאטער דעס מעדכענס געוואן נון דיא איבערצייגונג, דאס דיא פערמאָגענס-פערהעלטניססע זיינעס קינפטיגען שוויעגערזאָהנעס דיא מאָגליכסט גינסטיגסטען זינד. אויך איבער זיינען כאראקטער אלס געשעפטס-מאנן לאגען דיא בעסטען צייגניססע פאָר. איינעס יעדאָך בעאונרוהיגטע איהן, אים איינעם דער פאָרגעלעגטען שריפטשטיקע גינג נעמליך הערפאָר, דאס ראפאעל שייעוויטש וואָהל לעדיג, דאָך אבער איין „גרוש" איזט, דא ער פאָר וועניגען מאָנאטען ערסט זיינער פרויא „גט" געגעבען. דיעס פעראורזאכטע דעם פאטער דעס מעדכענס איינע שלאפלאָזע נאכט. אלס דעם מאָרגענס פריה איין „שדכן" בייא דעמזעלבען פאָרשפראך, אים זיינען ענטשלוס ענטגעגענצונעהמען, ליעס ער פאָר אללעם זיינען צאָרן געגען דען „שדכן" לאָז אינדעם ער איהם זאגטע: „זעהען זיא, ר' יעקב, אן אללען „שדכנים" איזט קיינע „ברכה". זיא זאגטען מיר, דאס הערר ראפאעל שייעוויטש נאך לעדיג איזט! דאס איזט אבער איינע גראָסע, איינע געוואלטיגע שדכן-ליגע! ראפאעל איזט ניכט „נאָך" לעדיג, זאָנדערן דערזעלבע איזט „וויעדער" לעדיג. האבען זיא מיך פערשטאנדען? וועגן ניכט — זאָ וויל איך איהנען זאגען: שייעוויטש וואר שאָן פערהייראטעט, איזט אבער נון וויעדער לעדיג, דא ער זיינעם ווייבע פאָר קורצעם „גט" געגעבען!" — קוים האט ער דיעזע וואָרטע אין אימער געשטייגערטעם צאָרנע אויסגעשפראָכען, אלס ער דען אָרמען שדכן צור טהיר הינויס-שטיעס. אינדעם איזט איין רוסישער „שדכן" ניכט איין מאנן, דער זיך זאָ לייכט וועגשיקען לאסט. בייא איינער טהיר הינויסגעשטאָססען, פינדעט ער שאָן דיא מיטטעל, אום דורך איינע אנדערע טהיר וויעדער הינייצוקאָממען. אין דער טהאט איזט עס דעם ר' יעקב שדכן נאך וועניגען טאגען געלונגען, דען פאטער דעס מעדכענס צו בערוהיגען. עס קאָסטעטע איהם דיעס אום זאָ וועניגער אנשטרענגונגען, דא יא אין רוסלאנד בייא דען אללציפריהען עהע-שליעססונגען אונטער דען יודען דאס גט-געבען עבען ניכט צו דען זעלטענהייטען געהאָרט. עס קאָננען דא ביידע עהעטהיילע אָרדענטליכע פערזאָנען זיין, וועהרענד דיא עהע דעננאָך איינע אונגליקליכע איזט, וויל דיעזעלבע עבען נאך אין איינער צייט געשלאָססען וואורדע, וואָ ברייטיגאם אונד בראוט ניכט אויס פרייעם ווילען איינע „וואהל" טראפען, זאָנדערן דעם וואונשע איהרער עלטערן זיך פיגען מיססען. דיעזען פונקט פאָר אויגען האלטענד, וויללינגטע ענדליך ר' יששכר זילבערבערג אין דיא הייראטה זיינער טאָכטער מיט דעם רייכען וועכסעל-הויז-אינהאבער איין, דעם ער דענן אויך פאָר דער „חפה" פאָללע 10000 זילבער-רובעלן אויספצאהלטע. טאגס דאראויף איבערגאב דער יונגע עהע-מאנן זיינעם שוויעגער-פאטער איין שפארקאססע-בוך איבער דיא ערוועהנטע סוממע מיט דער ערקלערונג: „בעוואהרען זיא, הערר שוויעגער-פאטער, דאס שפארקאססא-בוך אויף. איך האבע גאָטטלאָב געלד גענוג אונד ברויכע דיא מיטגיפט ניכט, אים

„היער איזט דיא היילינע תורה, דיא משה רבינו עליו השלום אויף דעם בערגע סיני ערהאלטען! היער איזט זיא! זיא איזט אונזער שילד, אונזער שוטץ, אונזער לעבענס-בוים! האלטעט פעסט, האלטעט אונערשיטטערליך אן דיא גאָטטעס-לעהרע, דענן זיא בעגלייטעט אייך אויף ערדען, זיא שיטצט אייך נאך דעם טאָדע. אונד איך — איך פיהלע עס, איך בין בערופען, אין דיעזער „קהלה הקדושה" דאס גאָטטעס-וואָרט צו פערקינדען. — דיא פראָפעצייהונג דעס גאָטטזעליגען ר' שמעון איזט איינגעטראָפפען, דער מיך אלס זיינען נאכפאָלגער בעצייכנעט! . . ."

דיעזע וואָרטע וויקטען צינדענד אונד ניעדערשלאָגענד. דיא פארטייא דעס ר' אליעזר עססמאנן וואר נעמליך אויסער זיך פאָר פריידע, דאס דער רעדנער איהר דען קאמפף ערלייכטערטע, אינדעם ער זיך זעלבסט אין זאָלך פייערליכער שטונדע אונד אויף זאָלך היילינעם פלאטצע אלס דען ראבבינער דער געמיינדע וויענער ניישטאדט בעצייכנעטע. אום זאָ לעבהאפטער וואורדע אבער דאס געמיטהע אונטער דען אנהענגערן דעם ר' נפתלי אייזיק אונד דעם ר' יוסף, דיא אין דער וועררונג וועלכע דיא „רשות" פלאָטצליך גענאָממען, נור איינע אַרט פאָן „שטאאטס-שטרייך" ערבליקטען, דען דער פרעמדע געמאכט, אום אָהנע יעדען ווייטליפיגען קאמפף דאס ראבבינאט אן זיך צו רייסען. שאָן וואר דער לערם אים איבערגעבען, אלס דער רעדנער מיט דער תורה אין דער האנד „והגע" בעפאהל. וויינען בליק אויף יענע זייטע הין געווישען ליעס, וואָהער דער לערם זיך קונדגאב אונד וואָאגן אין פייערליכען וואָרטען בעגאנן:

„רבותי! איך מעיקע, דאס מאנכע אונטער אייך דיא פראָפעצייהונג אייערעס גאָטטזעליגען ראבבינערס פערגעססען מאכטען. בליקעט אויף היעהער! בליקעט אויף צור היילינען תורה, דיא אונס אנבעפיעהלט, דיא וואָרטע דער „תלמידי חכמים" צו בעפאָלגען. נון, דער פערשטאָרבענע צדיק האט מיך צו זיינעם נאכפאָלגער בעשטיממט; ער זאגטע „יא" — ווער וואָללטע עס דא וואגען, איין „ניין" צו זאגען! גוט! ווער היעצו דען מוטה האט, זאָלל נור אָפפען זיין! איך ווערדע דא מיט דער תורה הקדושה דיא רונדע דורך דיא סינאַגאָגע מאכען. ווער זיא אן זיך שטילשווייגענד פאָראיבערציעהען לאסט, אָהנע זעלבע צו קיססען, דער געהאָרט יענער פארטייא אן, וועלכע דיא „צואה" דעם פערשטאָרבענען „צדיק" פערווערפען וויל!" —

נאך דיעזען וואָרטען טראט וויעדער איינע טיעפע שטיללע איין. דער רעדנער, דיא תורה מיט ביידען הענדען עמפאָרהעבענד, שריטט לאנגזאם דורך דיא ווייטען רייהען דער סינאַגאָגע. אללעס ערהאָב זיך, אללעס דרענגטע זיך העראַן אונד קיססטע דיא היילינע תורה. — קיין איינציגער בליעב צוריק. יעטצט בעשטיעג ר' אליהו וויעדער דיא שטופען צום ארון הקדש, גאב דאס ספר תורה הינויז, פערריכטעטע איין קורצעס געבעט אונד וואנדטע זיך וויעדער דער פערזאממלונג צו, אינדעם ער מיט פייערליכעם, אבער פעסטעם טאָנע שפראך: „געזעגנעט, רבותי, מיינען דאנק, דענן אין דיעזער שטונדע האבט איהר מיך „איינשטיממיג" צו אייערעם ראבבינער געוועהלט! זייד געזעגנעט, דאס איהר אללע, אָהנע אויסנאהמע, דיא לעטצטווילליגע פעראָרדנונג אייערעס פערשטאָרבענען ראבבינערס אין זאָ וואהרהאפט יידישער ווייזע פאָללצאָגען האבט!"

היעמיט וואר דיא ראבבינער-פראגע צו וויענער ניישטאדט אויף איינמאל געלאָזט. זעלבסט ר' נפתלי אייזיק וואגטע קיין וואָרט צו ווידערשפרעכען אונד פערליעס דיא סינאַגאָגע אין זיכטבארער אויפרעגונג, אבער דאָך אָהנע יעדע אייסערונג. פרייליך צייגטען זיך אויף זיינער שטירנע „פינסטערע וואָלקען", דיא זעלטען אָהנע „געוויטטער" שווינדען. —

דאָך דער ראבבינער וואורדע נאך אים לויפע דער פאָלגענדען וואָכע פייערליך אין זיין אמט איינגעזעטצט. דער גראָסטע טהייל דער געמיינדע פיהלטע זיך גליקליך, דיעזען טרעפפליכען מאנן אלס ראבבינער בעקאָממען צו האבען. אין דעם גענגערישען לאגער שיען עס נאך אימער „צו קאָכען", אללוין עס וואגטע טראָטצדעם ניעמאנד, געגען דען נייען ראבבינער אלס „פיינד" אויפצוטרעטען. דעססאָ הייפיגער אונד אויפפאללענדער וואורדע אבער „געצישעלט" אונד „געקלאטשט", מאן דרעהטע דען קאָפף, פערצאָג דיא ליפפען, אלס וויססטע יעדער „עטוואס" געגען דען נייען ראבבינער, דאס ער יעדאָך ניכט אויסשפרעכען מאג.

עס מאכטען עטווא דרייא מאָנאטע פערשטריכען זיין, זייטדעם ר' אליהו אויף דעם ראבבינאטס-שטוהל צו וויענער-ניישטאדט זיינען זיטץ איינגאהם. דער יונגע ראבבינער שטודירטע פלייסיג אין דער היילינען תורה אונד ריכטעטע בלאָס זיין שטרעבען דאראויף, דען יידישען זינן אין זיינער געמיינדע אימער מעהר בעלעבען אונד אין טהעטיגקייט ערהאלטען צו קאָננען.

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (אונזער קאָניג) איזט פאָרגעסטערן אבענד פאָן קאשויא אבגערייזט אונד געסטערן פריה אין צעגלעד איינגעטראָפפען.

* (איין אויפזעהענ-מאכענדער טרינק-שפרוך.) דער טרינקשפרוך אונזערעס קאָניגס אין קאשויא, דען ווir אין פאָריגעם בלאטטע מיטטהיילטען, מאכטע בייא דען טירקענ-פריינדליכען אונגארן אונגעהייער פיעל אויפזעהען, דא אונזער קאָניג אין דיעזעם טרינקשפרוכע דען רוסישען קאיזער אלס זיינען „טהייערען פריינד" אונד „פאָרבינדעטען" בעצייכנעטע. דיעזע וואָרטע וואורדען נון דאהין געדייטעט, דאס צווישען קאיזער פראנץ יאָזעף אונד קאיזער אלעקסאנדער ווירקליך איין „בינדניס" עקסיסטירע, וועלכעס איך געגען דיא טירקייא געריכטעט זיין קאָננע. דיעזע וואָרטע אונד דיעזע דייטונגען טהאטען דען טירקענ-פריינדליכען אונגארן גאר צו וועהע, נאמענטליך אין דיעזען צייטען, אין וועלכען דיא גראָססע שלאכט בייא פלעוונא פאָרט-וויטהעט אונד מאן היער דען רוסישען זיעג גאר צו זעהר פירכטעט. — דיא רעגירונג בעאיילטע זיך דאהער, דען בערייטס מיטגעטהיילטען טרינק-שפרוך אונזערעס קאָניגס דאהין צו בעריכטיגען, דאס אין דעמזעלבען דער אויסדרוק „פאָרבינדעטע" גאר ניכט פאָרקאָממט. דעס קאָניגס טרינק-שפרוך אין קאשויא לייטעטע נעמליך נאך אמטליכער מיטטהיילונג פאָלגענדערמאסען: „אויף דאס וואָהל מיינעס טהייערן פריינדעס, דעס קאיזערס פאָן רוסלאנד, דעססען נאמענסטאג ווir הייטע פייערן! גאָטט ערהאלטע אונד בעשיטצע זיינע מאיעסטעט!" — דאס וואָרט „פערבינדעטע" קאָממט אין דיעזעם קאָניגליכען טרינקשפרוכע אלזאָ גאר ניכט פאָר. — דעננאָך וואָללען פיעלע צייטונגען דיעזער „אמטליכען בעריכטיגונג" קיינען גלויבען שענקען אונד שרייבען, דאס עבען ביים גלאזע וויין דאס געהיימניס פערראטהען וואורדע, אונד דאס צווישען עסטערייך-אונגארן אונד רוסלאנד איין בינדניס געגען דיא טירקייא עקסיסטירע, טראָטצדעם אונזערע רעגירונג שאָן צו ווידערהאָלטען מאלען פערזיכערטע, דאס ווir נאך קיינער זייטע הין געבונדען זייען אונד אין יעדער בעציעהונג פרייע האנד האבען. — איין וויענער בלאטט שרייבט איבער דיעזע אנגעלעגענהייט פאָלגענדעס: „מאן מאג זאגען, וואס מאן וויל: — אבער צווישען עסטערייך, דייטשלאנד אונד רוסלאנד מוס דאָך אירגענד איינע געהיימע אבמאכונג עקסיסטירען, דענן זאָנסט העטטע מאן היער ביז יעטצט דעם רוסישען, רומענישען אונד סערבישען טרייבען ניכט זאָ רוהיג צוגעזעהען. מאן שרייבט יא אָפט פאָן דעם „דרייא-קאיזער-בינדניס" — אונד זאָמיט איזט אלזאָ דאָך איין „בינדניס" פאָרהאנדען! — וויא גראף אנדראשי, דער דאָך איין גוטער אונגאר אונד איין פריינד זיינעס פאטערלאנדעס איזט, אויף איין בינדניס מיט רוסלאנד איינגעהען קאָננטע? — דאס איזט עבען איין געהיימניס, דאס זיך ערסט שפעטער ענטהיללען ווירד. — עטוואס מוס דאראן זיין! — שפאן דראן! — עס איזט איין אָפפענעס געהיימניס, דאס ערצהערצאָג אלברעכט איין גראָססער רוסענ-פריינד איזט. אלס בייא דעם גראָססען מיליטער-עקסערציערען אין קאשויא דיא פאלשע זיעגעס-נאכריכט דער רוסען איים פלעוונא איינגעטראָפפען וואר, זאגטע ערצהערצאָג אלברעכט צו דעם דאָרט אנוועזענדען רוסישען מיליטערישען געזאנדטען מיט פאָללער פריידע: „איך גראטולירע! דיא טירקען זינד פערניכטעט!" — אונד דא אויך דער טירקישע מיליטערישע געזאנדטע צוגעגען וואר, זאָ האט דיעזע גראטולאציאָן דען דאנעבען שטעהענדען טירקענ-פריינדען זעהר וועהע געטהאן. דאס פאָלק אבער האט דען טירקישען מיליטערישען געזאנדטען מיט גראָססטער בעגייסטערונג בעגריסט, אום איהם היעמיט דאס מיטגעפיהל דער אונגארן מיט דען טירקען צו בעווייזען. — אנדראשי ווירד זאמסטאג איים טיסאָ-דאָב אין וויען איינטרעפפען אונד זיך פאָן דא נאך זאלצבורג בעגעבען, וואָ ער זאָנטאג מיט פירסט ביסמארק צוזאממענקאָממען ווירד. דיעזע צוזאממענקונפט ווירד פיעל שטאָף צום פאָליטיזירען געבען. מאן וויים, דאס ליידער דייטשלאנד שטארק אויף זייטע רוסלאנדס שטעהט. נור דורך דייטשלאנדס פערמיטטעלונג ערלויבטען עס דיא איבריגען מעכטע, דאס זיך אויך רומעניען אונד סערביען אן רוסלאנד געגען דיא טירקייא אנשליעסען. מאן זיעהט נון, דאס דייטשלאנד אונד עסטערייך דעם רוסען אללעס מאָגליכע צו ערלייכטערן זוכען, אום איהם נור דען זיעג געגען דיא טירקייא לייכט צו מאכען. — וויא עס נון נייערדינגס הייסט, וויל מאן אין עסטערייך אונד אין דייטשלאנד דעם רוסישען קאיזער ווידער איינע נייע ערלייכטערונג אונד הילפע פערשאפפען. דער רוסישע קאיזער קאָננטע נעמליך ביז יעטצט ניכט אללע גראָססען ארמעען נאך בולגאריען בערופען, דא ער אין פאָלען איים פירכט פאָר איינער רעוואָלוציאָן בעדייטענדע ארמעען צוריקלאססען מוסטע. נון וואָללען יעטצט עסטערייך אונד דייטשלאנד איהרע ארמעען אן דיא פאָלנישען גרענצען מארשירען לאססען, אום יעדען אויפשטאנד אין פאָלען צו איבערוואכען, דאמיט דיא רוסישען ארמעען איים פאָלען אונגעהינדערט נאך בולגאריען געגען דיא טירקען ציעהען קאָננען." — זאָ שרייבט איינע וויענער צייטונג. אָב נון אין דיעזער אויסזאגע פיעל וואהרעס ענטהאלטען איזט? — דאס ווירד זיך ערסט שפעטער צייגען!

* (דער אונגארישע רייכסטאג) ווירד מאָרגען זיינע זיטצונגען ווידער אויפנעהמען; נון, הערר טיסאָ ווירד יעטצט פיעלעס איבער זיינע פאָליטיק געגענאיבער דעם רוסיש-טירקישען קריעגע צו הערען בעקאָממען!

* (איין ביטטערער „ונתנה תוקף".) אויס בוקארעסט ווירד טעלעגראפירט: „אם 9-טען דיעזעס וואר דער קאמפף אום פלעוונא אין ביישפיעללאָז מערדערישער. דיא 30-טע רוסישע ארמעע איזט גענצליך אויפגעריבען וואָרדען. אין דיעזער ארמעע בעפאנדען זיך 600 יידישע סאָלדאטען, פאָן דענען בלאָס 15 לעבענדיג געבליעבען אונד אויך דיעזע טראגען שווערע פערוואונדונגען דאפאָן. איינינען דיעזער יידישען פערוואונדעטען וואורדען דורך דען רוסישען קאיזער זעלבסט דיא „טאפפערקייטס-מעדאליע" אן דיא ברוסט געהעפטעט." — נון וואר יא דער 9-טע סעפטעמבער דער צווייטע טאג ראש השנה! אלזאָ: אם ראש השנה מוסטען דיא אונגליקליכען רוסישען סאָלדאטען אין דער רוסישען ארמעע אין דען מערדערישען קאמפף ציעהען, אום זיך איינען זאָלך' „ביטטערן ונתנה תוקף" צו האָלען. דאס מאן אין קריעגסצייטען דיא האָהען יידישען פייערטאגע ניכט בעאכטעט, דארף וואָהל ניעמאנדען בעפרעמדען. אין דיעזער בעציעהונג שטעהט וואָהל רוסלאנד ניכט פעראיינצעלט דא. קיין שטאאט אויף ערדען קאנן אין קריעגס-צייטען אויף דיא פייערטאגע דער פערשיעדענען קאָנפעססיאָנען ריקזיכט נעהמען! אללײן דאס דער רוסישע קאָממאנדאנט עבען יענע ארמעע אינס העפטיגסטע פייער שיקטע, אין וועלכער דיא מייסטען יודען זיך בעפאנדען, דאס צייגט וואָהל דאָך פאָן דער אונערהאָרטעסטען „יודענפיינדליכקייט", וויא זיא עבען נור אין דער ברוסט איינעס רוסען אין זאָלך האָהעם גראדע הערשען קאנן. — דענן ווענן רוסלאנד אין זיינעם אייגענען רייכע דיא יידישע בעפאָלקערונג דריקט, זאָ איזט מאן אן דיעזע שטראָפ-ווירדיגע האלטונג שאָן געוואָהנט. אללײן ווענן מאן אויך דען סאָלדאטען געגענאיבער, דיא איהר הערצבלוט פיר דיא רייבערישען לוינען דעס רוסישען קאיזערס אונד דעס רוסישען קראָנפרינצען אויף דען פערשיעדענען שלאכט-פעלדערן פערשפריטצען, איינען אונטערשיעד צווישען יודען אונד ניכט-יודען מאכט, זאָ ליעגט היערין איינע

פאָלליעטאָן.

דער געמיינדע-רעטטער.

(4-טע פאָרטזעטצונג.)

ר' אליעזר עסמאנן אונד ר' אליהו פעליעסען נון איהרען ווין, אום דער אונערקוויקליכען ווייזע איין ענדע צו מאכען. אים פאָרציממער שטאנדען מירים אונד ידידיה, דיא אויף ווייזע ווייזע דען אינטערעססאנטען פרעמדען צו זעהען בעקאָממען וואָללטען. מירים ערבליקטע איהן אונד וואורדע בלאס, איינען זאָלכען איינדרוק מאכטע דיא אונגעוואָהנליכע ערשיינונג אויף איהר יונגעס הערץ. אבער אויך ר' אליהו וואר פאָן דער שאָנהייט מירים'ס אים ערסטען אויגענבליקע בעצויבערט. דיא ביידען האבען זיך איינע קורצע סעקונדע אנגעשויט, אום זיך געגענזייטיג ניע ווידער צו פערגעססען. אלס ר' אליהו דיא טרעפפע הינאבשטיעג, שפראך ער לייזע צו זיך: „דיעזער אויגענבליק האט ענטשיעדען! איך בלייבע היער; איך מוס היער ראבבינער ווערדען!"

IV. קאפיטעל.

נון פאנד זיך ר' אליעזר עסמאנן מיט זיינעם שטרעבען פאָללקאָממען בעפריעדיגט. ער האט זיך איבערצייגט, דאס עס [illegible] זיין גאסט דורך דיא בעזוכע אין דען פערשיעדענען אנגעזעהענען הייזערן אללער הערצען פיר זיך געוואָננען. צווייטענס מערקטע ער עס, דאס זיין גאסט זייט זיינעם בעזוכע בייא ר' נפתלי אייזיק זיינען פלאן בעטרעפפס דער רייזע אינ'ס הייליגע לאנד גענצליך אויפגעגעבען. דיעס געררייכטע איהם צור בעזאָנדערן בערוהיגונג.

אין דער טהאט האט איהם דאס באַרישע אונד גראָבע אויפטרעטען דעם ר' נפתלי אייזיק אנפאנגס פיעל זאָרגע איינגעפלאָסט. ער פירכטעטע נעמליך, דאס דער פרעמדע, דער נונמעהר געזעהען, דאס איינע שטארקע פארטייא געגען איהן זייא, דאס ראבבינאט דורכאויס ניכט אנגענאָממען ווערדע. אללײן עבען דאס ענטגעגענגעזעטצטע טראף איין. — ניכט בלאָס דאס ר' אליהו דורך דיא אים הויזע דעס ר' נפתלי אייזיקס ערלעבטענע בעליידיגונג זיך ניכט איינשיכטערן ליעס, זאָנדערן צייגטע עס זיך, דאס עבען זייט דעם מאָמענטע דיעזעס בעזוכעס דער ענטשלוס אין איהם רייפטע, אללעס אויפצובייטען, אום דאס ראבבינאט אין וויענער נייששאדט צו ערהאלטען. פריילין בליעב אונזערעם ר' אליעזר עסמאנן דער גרונד דיעזער פלאָטצליכען זיננעס-ענדערונג דעס פרעמדען אונבעגרייפליך, דא דאס צוזאממענטרעפפען ר' אליהו'ס מיט מירים ביים פערלאססען דער וואָהנונג דעס ר' אייזיק זיינער אויפמערקזאמקייט ענטגאנגען וואר.

נון ארבייטעטע ר' אליעזר עסמאנן דאראן, דאס מאן דען פרעמדען ראבבינער אם נעכסטען שבת מיט איינער „דרשה" בעעהרע. אויך דיעזער פלאן געלאנג איהם אין איינער אייגענס צו דיעזעם צוועקע איינבערופענען געמיינדע-ראטה-פערזאממלונג פאָללקאָממען. זעלבסט דיא אייפריגסטען אנהענגער דעס ר' יוסף וואגטען ניכט דאגעגען צו שטיממען, דא מאן יא איינען פרעמדען „תלמיד חכם" ניכט זאָ בעליידיגען דארף, דאס מאן דענזעלבען ניכט איינמאל „זאגען" לאססע. איבריגענס וואר אויך ר' נפתלי אייזיק ניכט דאגעגען, דאס דער פרעמדע איינע „דרשה" אבהאלטע. ער האָפפטע עבען, דאס דיעזעלבע פיעללייכט מיספאללען ווערדע, וואָדורך דאס ראבבינאט אום זאָ געוויססער זיינעם ר' יוסף צופאללען מיסטע.

דער שבת קאם. אין דער גאנצען געמיינדע הערשטע דיא גראָססטע נייגיערדע, אללעס בראנגטע נעמליך פאָר בעגיער, דען פאָרטראג דעס יונגען געלעהרטען צו הערען. אלס ר' אליהו דיא שטעללע פאָר דעם ארון הקדש בעטראט, הערשטע אין דער סינאגאָגע דיא פייערליכסטע שטיללע. דער פרעמדע ראבבינער פערריכטעטע, מיט דעם געזיכטע צום ארון הקדש געווענדעט, איין לייזעס געבעט, וואנדטע זיך דאנן אום, ליעס זיינע אויגען איבער דיא פערזאממלונג שווייפען, זאה מיט דורכדרינגענדעם בליקע נאך רעכטס, נאך לינקס, זאָ דאס פאסט יעדער דער אנוועזענדען זיך פאָן דיעזעם געוואלטיגען בליקע געטראָפפען אונד דורכדרונגען פיהלטע. שאָן דיעזעס אויפטרעטען זיכערטע זיינעם פאָרטראגע האלבוויעגס דען ערפאָלג. נון בעגאנן דער מאנן, דער אויף אללע דען איינדרוק איינער איבערמענשליכען ערשיינונג מאכטע, צו שפרעכען; אנפאנגס לייזע, דאנן אימער לויטער אונד לויטער, זאָ דאס ניכט בלאָס דיא צוהאָרערשאפט, זאָנדערן דער שפרעכער זעלבסט פאָן דעם אייגענען פאָרטראגע פאָרטגעריססען וואורדע. דאס רעדעטע איינע שטונדע, אנדערטהאלב שטונדען, צוויא שטונדען — דיא פערזאממלונג וואורדע ניכט מידע צו האָרען, דער ראבבינער וואורדע ניכט מידע צו שפרעכען. — אללעס וואר געפעססעלט פאָן דער גייסטע- אונד לעהררייכען פאָרטראגס-ווייזע. פלאָטצליך וואנדטע זיך דער רעדנער ווידער צום ארון הקדש, עפפנעטע עס, נאהם איין ספר תורה אין דיא הענדע, האב עס מיט בעגייסטערונג האָך עמפאָר אונד ריעף: